

ÚVODNÍK

**VYHLÁŠENÍ CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI SOUTOK
A DALŠÍ JARNÍ NOVINKY V PRÁVU ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ**

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

otevíráte první číslo našeho časopisu v roce 2025. Ještě než se začnete do našich pravidelných rubrik, pojďme se nejprve společně podívat na vybrané zásadní novinky v oblasti práva životního prostředí, zejména v oblasti ochrany přírody, krajiny, biodiverzity, ovzduší, odpadového hospodářství či změny klimatu.

Po několika letech, poprvé od roku 2016, se rozšiřuje soustava chráněných krajinných oblastí. Vláda ČR začátkem letošního roku schválila nařízení vlády, kterým se od července 2025 vyhláší již 27. CHKO, tentokrát jde o soutok Moravy a Dyje, tedy CHKO Soutok, nazývaná také Moravská Amazonie. Sídlo správy chráněné krajinné oblasti Soutok bude ve městě Lanžhot v objektu bývalé školy. Oblast soutoku řek Dyje a Moravy je pro své přírodní i kulturní hodnoty v celoevropském měřítku územím jedinečným a mimořádně cenným. Jde o největší komplex lužních lesů ve střední Evropě a najdeme zde i mokřady chráněné Ramsarskou úmluvou a mokřady chráněné soustavou Natura 2000. Zásadní roli tu hraje voda, mozaika říčních ramen, mokřadů, tůní, nivních luk a lužních lesů. Území s mimořádnou biodiverzitou obývá na 900 druhů cévnatých rostlin a stovky druhů vzácných živočichů, například čolek dunajský nebo orel královský. Žije zde 130 zvláště chráněných druhů živočichů a roste více než 50 druhů zvláště chráněných rostlin. Nyní by se měla oblast dočkat celoplošné ochrany a stát se chráněnou krajinnou oblastí s vyhlášením k 1. červenci 2025. Z hlediska pramenů právní úpravy jde o nařízení vlády č. 55/2025 Sb., o Chráněné krajinné oblasti Soutok a vyhlášku č. 56/2025 Sb., o vymezení zón ochrany přírody Chráněné krajinné oblasti Soutok. Oba dva právní předpisy byly zveřejněny v březnu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv. Každého z nás, kdo v minulosti oblast navštívil, a to v letní sezóně, jistě okamžitě napadne jedno slovo: komáři. Komáři kalamity patří mezi zásadní problémy soužití člověka s přírodou lužní krajiny. Ministerstvo životního prostředí proto připravuje návrh finanční podpory z Národního programu Životní prostředí (NPŽP) pro navržení a vytvoření integrovaného systému prevence těchto kalamit v CHKO Soutok. Systém bude fungovat podobně jako v CHKO Litovelské Pomoraví nebo v zahraničí s tím, že bude uzpůsobený místním specifickým podmínkám.

V únoru letošního roku zahájila Poslanecká sněmovna projednávání vládního návrhu novely zákona o ochraně přírody a krajiny. Úprava novely zákona o ochraně přírody a krajiny by měla přinést několik zásadních změn. Všeobecně je ve ve-

řejnosti známa jako novela, která má za cíl prosadit vyhlášení pátého národního parku v Česku, Křivoklátsko. Součástí novely je však i řada jiných novinek. Mezi ty zásadní patří snaha o přísnější ochranu stromů a stromořadí rostoucích mimo les. Mimo jiné se po 33 letech účinnosti zákona konečně navrhuje zavést poplatky za kácení dřevin (dosavadní úprava v § 9 nebyla nikdy dotvořena a zůstávala tak v rozporu s čl. 11 odst. 5 Listiny ZPS). Novela rovněž přináší ochranu opylovačů, což je požadavek, který zavádí nařízení EU o obnově přírody z roku 2024, obzvláště v souvislosti s vhodnou údržbou veřejné zeleně a zemědělských ploch. Ochrana biotopů opylovačů tak bude běžnou součástí péče o krajinu a vegetaci.

Zásadní změnu však má přinést novela zákona do dosavadní zvláštní druhové ochrany ohrožených druhů živočichů a rostlin. Cílem novely zákona je podle ministerstva životního prostředí zajistit účinnější ochranu druhů, která bude primárně zaměřena na ochranu jejich přirozeného prostředí, čímž má dojít k účinnější ochraně vybraných rostlin a živočichů. U nejvíce ohrožených druhů bude chráněn každý jedinec, u jiných druhů (méně ohrožených) stačí chránit místo jejich trvalého nebo opakovaného výskytu a zachování populace druhu v daném místě. Nově má dojít rovněž ke změně názvů kategorií ochrany chráněných druhů. Dosavadní tři stupně ochrany – kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené – budou nahrazeny třemi novými kategoriemi označenými čísly (I, II a III). Nejprísnejší režim ochrany v kategorii I bude vyhrazen druhům, které potřebují ochranu jak svého biotopu, tak jedinců. Pro méně chráněné druhy, u nichž není ztráta konkrétních jedinců kritická, ale je ohrožena celá jejich populace nebo lokalita, například houby či hmyz, je navržena kategorie ochrany III. Úprava zákona má podle předkladatele, ministerstva životního prostředí, usnadnit zemědělcům každodenní hospodaření na pozemcích, neboť již nebudou potřebovat výjimky pro druhy v kategoriích II a III, pokud nepůsobí ohrožení jejich biotopu nebo místní populace. Shrňme-li, novela mění základní filozofii zákona o ochraně přírody a krajiny: místo ochrany jedinců zvláště chráněných druhů zavádí ochranu na úrovni celých populací a biotopů. Takový přístup může znít moderně a odborně správně, ale již nyní je jasné, že bude těžko uchopitelný v praxi. Stal se totiž mezitím předmětem kritiky ze strany odborných organizací i pracovníků veřejné správy v oblasti ochrany přírody.¹

Novela zákona obsahuje také návrh na vyhlášení nového, v pořadí již pátého národního parku, Křivoklátsko, na části území dnešní stejnojmenné chráněné krajinné oblasti. Návrh území zahrnuje i řadu dosavadních maloplošných kategorií zvláště chráněných území. Proti vyhlášení národního parku se staví celá řada odpůrců, především z řad místních obyvatel, obcí a měst. Návrhu novely zákona bohužel využili i někteří poslanci, dokonce z řad vládní koalice, kteří ve 2.čtení, které proběhlo letos na jaře, načetli spoustu pozměňovacích návrhů, které směřují pro-

¹ Například: <https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/kolektiv-autoru-zasadni-zmeny-v-novele-zakona-o-ochrane-prirody-o-kterych-se-nemluvi.prirodu-mohou-oslabit-na-desitky-let>

ti právní úpravě ochrany národních parků celkově. Podrobnosti si můžete přečíst na stránkách našeho časopisu v rubrice Aktuality z legislativního procesu. Nabízí se otázka, zda je třeba prosazovat návrh zákona za každou cenu, zda v případě prosazení návrhu zákona o vyhlášení Národního parku Křivoklátsko, nebude cena pro ochranu přírody (v ostatních národních parcích) příliš vysoká.

V únoru schválila vláda ČR Akční plán pro potírání nelegálního obchodu s ohroženými druhy živočichů a rostlin do roku 2028. Jde o naplňování závazků ČR z Washingtonské úmluvy CITES. Česká republika patří v Evropské unii mezi země s nejvyšším objemem legálního obchodu se živými zvířaty a rostlinami, významně se nás však dotýká i obchod nelegální. Nelegální část obchodů je ovlivněna také aktivitami asijských komunit, kde je žádaná zejména slonovina, nosorožčí rohy a tygří produkty. Nelegální obchod s ohroženými druhy (tzv. wildlife crime) patří k nejvýnosnějším formám organizovaného zločinu a představuje vážné nebezpečí pro biodiverzitu celého světa. Schválený akční plán má boj proti této environmentální kriminalitě zefektivnit. Obsahuje osm hlavních cílů, které byly podrobně rozpracovány do 19 konkrétních opatření. Mezi ně patří zvýšení povědomí o důležitosti tématu wildlife crime a posílení spolupráce mezi zainteresovanými orgány obzvláště v oblasti šetření a potírání této trestné činnosti, a to i na mezinárodní úrovni. Pro fungování kontrolních systémů je podstatné vytvoření fungující pracovní skupiny v čele s národním koordinátorem a zavedení evidence jednotlivých případů. Akční plán klade důraz na zkvalitnění systému vzdělávání pracovníků a zřízení specializovaných útvarů pro odhalování environmentální kriminality, lepší pracovní podmínky pro jejich zaměstnance, zvýšení efektivity vymáhání práva, lepší využití forenzních metod či vyšší kontrolu internetového obchodu s ohroženými druhy. Implementací akčního plánu by mělo dojít ke zlepšení péče o zajištění exempláře v záchranných centrech a měla by se zvýšit osvěta veřejnosti o wildlife crime. Novinkou je i vyhodnocování biorizik spojených s nelegálním obchodem. Obsah tohoto akčního plánu je třeba vnímat i v souvislosti s plněním závazků z loni přijaté nové směrnice EU o trestněprávní ochraně životního prostředí, o které jsme na stránkách našeho časopisu v nedávné době opakovaně psali.²

Aby přehled novinek nebyl jen o ochraně přírody a biodiverzity, je třeba upozornit i na schválenou novelu zákona o ochraně ovzduší, která vyšla ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv pod č. 42/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Zákon přináší mimo jiné rozšíření počtu firem, které budou nepřetržitě sledovat emise škodlivých látek, jednoznačná pravidla pro jednorázová měření emisí, ale i pravidla

² Viz Fabšíková, T. Trestní odpovědnost v oblasti ochrany přírody v návrhu nové směrnice o trestněprávní ochraně životního prostředí. *České právo životního prostředí*, 4/2023 (70), s. 100–113 a Stejskal, V. Nová směrnice EU o trestněprávní ochraně životního prostředí z roku 2024. *České právo životního prostředí*, 3/2024 (73), s. 31–41.

dla pro firmy, která mají omezit prašnost při stavbách i demolicích. Novela přináší i úpravu dosavadních nástrojů, jako nízkoemisní zóny či řešení smogové situace. Nízkoemisní zóny jsou v našem právním řádu již dlouho. Dosud však žádná nebyla vyhlášena, a proto má novela obcím jejich vyhlášení usnadnit. Obce, které se rozhodnou zavést nízkoemisní zóny, si budou moci samy nastavit konkrétní parametry. Například, že do zavedené zóny nesmí jezdit vozy určité starší emisní kategorie, případně bude možné jejich vjezd zpoplatnit. Nová pravidla také ruší některé podmínky, které dnes v řadě míst zcela znemožňují zavedení nízkoemisní zóny. Jedná se například o využívání objízdné trasy po stejně kvalitní komunikaci, plošné výjimky pro rezidenty a fyzické označování aut emisními plakety. Novela naopak zavádí evidenci vjezdu do nízkoemisní zóny pomocí poznávacích značek a propojení údajů s registrem vozidel, stejně jako možnost zavést individuální výjimky pro rezidenty podle klíče, který si v mezích zákona určí sama obec.

Novela umožňuje obcím také lépe reagovat v případě smogových situací, kdy budou moci regulovat více oblastí než jen silniční dopravu. Jako příklady uvedme možnost dočasně zvýhodnit veřejnou dopravu nebo zlepšit kvalitu ovzduší v místě třeba dočasným omezením vytápění doplňkovými zdroji, jakými jsou třeba krby nebo regulací prašné činnosti například ze staveb tam, kde je k dispozici jiný zdroj tepla.

Zmínovaná novela zákona o ochraně ovzduší přinesla s účinností od 1.3.2025 ještě jedno nenápadné ustanovení, které však vyvolalo ve veřejnosti velké obavy a nepochopení. Ze zákona o odpadech vyplývá, že se má s listím, větvemi nebo posečenou trávou, pokud je osoba sama nekompostuje, nakládat jako s biologicky rozložitelným odpadem. Zákon o odpadech zakazuje jakékoliv odstraňování odpadů mimo zařízení k tomu určená, tedy vylučuje takovýto odpad spalovat například na zahradách. Nicméně v zákoně o ochraně ovzduší doposud existovala možnost, aby obce vydávaly obecně závazné vyhlášky a spalování tohoto odpadu regulovaly. Z toho vyplývalo, že zákon o ochraně ovzduší počítal s tím, že spalování těchto odpadů na zahradách je legální. Na rozpor mezi oběma zákony upozornilo teprve nedávno Ministerstvo vnitra, s tím, že takový výklad zákona o ochraně ovzduší je v rozporu s rámcovou směrnicí EU o odpadech. Z toho důvodu poslanci přidali do novely zákona o ovzduší vyhlášené pod č. 42/2025 Sb., poslanecký návrh, který uvedl oba zmíněné zákony do souladu. Odstraňování bioodpadu, jako je shrabané listí, posečená tráva či větve, se tedy již řídí výhradně zákonem o odpadech, nikoliv obecními vyhláškami. Mění se tak léta zavedená praxe. Kvůli brzké účinnosti (již od 1. 3. 2025) novinka vyvolala spoustu emocí. Spaloval přeci děd, spaloval otec, spaluje také vnuk. Tak vnuk by už nyní neměl. Je ovšem třeba odlišovat tuto následující situaci: Pokud si chcete v rámci rekreace opékat buřty a budete používat pouze dřevo (slovy zákona suchý rostlinný materiál chemicky nekontaminovaný), toto odpadem dle zákona není a můžete si užít grilovací večer.

A když jsme u těch odpadů, Ústavní soud vydal na jaře nález ze dne 12. března 2025 sp. zn. Pl. ÚS 21/21 ve věci návrhu na zrušení § 155 odst. 4 a 5 zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech (vyhlášeno pod č. 104/2025 Sb.). Ústavní soud v tomto nálezu řeší ústavnost přechodného ustanovení zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech, kterým tento zákon retroaktivně od 1. 1. 2021 odňal příjemcům (obcím a Státnímu fondu životního prostředí) právo na část poplatku, který původci odpadu platili za ukládání odpadu na skládky podle starší právní úpravy účinné před 1. 1. 2021 a který příjemcům odváděl provozovatel skládky. Současně zde Ústavní soud řeší retroaktivní zrušení povinnosti provozovatele skládky vytvářet finanční rezervu za část odpadů uložených podle právní úpravy platné před 1. 1. 2021. Jednalo se o návrh skupiny senátorů Parlamentu ČR. Ústavní soud návrhu vyhověl jen zčásti. Napadený § 155 odst. 4 zákona o odpadech je dle Ústavního soudu protiústavní, tedy rozporný se zákazem retroaktivity (čl. 1 odst. 1 Ústavy) ve spojení se základním právem obcí na ochranu vlastnictví a majetku (čl. 11 odst. 1 Listiny) v tom rozsahu, ve kterém zákonodárce retroaktivně odňal obcím právo na základní složku poplatku, kterou původci platili za ukládání odpadu na skládky a kterou obcím odváděl provozovatel skládky (§ 45 až 48 starého zákona o odpadech). Místní samospráva je totiž ústavně chráněnou hodnotou, obce jako územní samosprávné celky mají právo na ochranu proti svévolným zásahům státu do jejich vlastnických práv včetně legitimního očekávání na nabytí určité majetkové hodnoty. Ústavní soud proto v daném rozsahu napadené ustanovení zrušil (§ 70 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 48/2002 Sb.). Ke zrušení dojde dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv. Ústavní soud rozhodl tzv. rozsahovým výrokem a napadené ustanovení zrušil pouze, týká-li se základní složky poplatku, jejímž příjemcem byly podle starého zákona o odpadech obce [k tzv. rozsahovému výroku srov. nedávno nález ze dne 20. 11. 2024 sp. zn. Pl. ÚS 16/24 (č. 6/2025 Sb.), výrok a body 109 a 110 odůvodnění]. Pro tyto právní vztahy se tudíž použije obecné přechodné ustanovení v § 155 odst. 3 zákona o odpadech. Ve zbývajících částech návrhu na zrušení § 155 odst. 4 zákona o odpadech a v návrhu na zrušení § 155 odst. 5 téhož zákona naopak Ústavní soud návrh zamítl, neboť neshledal, že by tato ustanovení byla v rozporu s ústavním pořádkem (§ 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

Na závěr jsem si nechal doslova horkou novinku. 23. července 2025 vydal Mezinárodní soudní dvůr v Haagu (dále též „Soud“) Poradní stanovisko č. 187 o povinnostech států v oblasti klimatické změny, jehož obsah je z pohledu klimatického práva doslova revolucí. Vyjasňuje některé otázky, na něž existovaly rozporné právní názory, dává klimatické právo do širšího kontextu mezinárodního práva a otevírá zcela nové pohledy na interpretaci klimatických povinností států a na otázku uplatnění odpovědnosti za jejich porušení.

Podrobněji například na <https://www.ilaw.cas.cz/vyzkum/class/komentuje-me/icj-advisory-opinion.html>

Tolik z vybraných novinek z oblasti našeho oboru, tak, jak jsem je zaznamenal v průběhu jara letošního roku. A nyní všem čtenářům přeji zajímavé čtení v našich rubrikách prvního letošního čísla našeho časopisu. V té hlavní se podíváme mimo jiné do Německa, Polska a dokonce až do Brazílie.

Na obálce našeho nového čísla časopisu je fotografie z Jizerských hor. Zrovna letos na jaře Správa Krkonošského národního parku zveřejnila zprávu, že se našel originál návrhu významného prvorepublikového botanika Františka Schustlera na vyhlášení Krkonošského národního parku z roku 1925. Součástí návrhu měla být i významná část dnešní CHKO Jizerské hory.

Přeji všem úspěšný rok 2025 a hodně zdraví.

Vojtěch Stejskal

EDITORIAL**DECLARATION OF THE SOUTOK PROTECTED LANDSCAPE AREA
AND OTHER NEWS IN ENVIRONMENTAL LAW**

Dear readers,

you are opening the first issue of our magazine in 2025. Before you read our regular sections, let's first take a look together at some of the key developments in the field of environmental law, particularly in the areas of nature protection, landscape, biodiversity, air and waste management.

After several years, the system of protected landscape areas in the Czech Republic is expanding. At the beginning of this year, the Czech government approved a government decree declaring the 27th protected landscape area as of July 2025. This time, it is the confluence of the Morava and the Dyje rivers near the borders with Austria and Slovakia, also known as the Moravian Amazone. The area of the confluence of the rivers Dyje and Morava is a unique and exceptionally valuable area for its natural and cultural values on a European scale. It is the largest complex of floodplain forests in Central Europe and there are also wetlands protected by the Ramsar Convention on Wetlands of International Importance and wetlands protected by the Natura 2000 system within the European Union. There are 130 specially protected species of animals and more than 50 species of specially protected plants.

In February this year, the Chamber of Deputies began debating the government's draft amendment to the Nature and Landscape Protection Act. The amendment to the Nature and Landscape Protection Act brings several major changes. It is generally known to the public as the amendment that aims to enforce the declaration of the fifth national park in the Czech Republic, the Křivoklátský region. However, the amendment also includes a number of other innovations. One of the most important ones is the effort to provide stricter protection for trees and tree plantations growing outside the forest. The amendment also introduces protection for pollinators, particularly in relation to the appropriate maintenance of public green spaces and agricultural areas. The protection of pollinator habitats will thus be a normal part of landscape and vegetation management. The protection of pollinators is a requirement introduced into Czech law for the first time by the EU Nature Restoration Regulation of 2024. The amendment brings a fundamental change to the existing special species protection for endangered species of animals and plants. The aim of the amendment is to ensure more effective protection of species, which will primarily focus on the protection of

their natural habitat. However, the amendment to the Act is causing dissenting opinions among the expert community or among municipalities.

The Government of the Czech Republic approved the Action Plan for Combating Illegal Trade in Endangered Species of Animals and Plants until 2028, which is the implementation of the Czech Republic's obligations under the Washington Convention CITES. The Czech Republic is one of the countries in the European Union with the highest volume of legal trade in live animals and plants, but we are also significantly affected by illegal trade.

It should also be noted that an amendment to the Air Protection Act has been approved and published in the Collection of Acts and International Treaties under No. 42/2025 Coll., amending Act No. 201/2012 Coll., on Air Protection, as amended, and other related acts. The law brings, among other things, an expansion of the number of companies that will continuously monitor emissions of harmful substances, clear rules for one-off measurements of emissions, as well as rules for companies to reduce dust during construction and demolition. The amendment also modifies existing instruments, such as low emission zones and smog management. These last two amendments should strengthen the competences of municipalities and cities in dealing with them in practice. Act No. 42/2025 also clarifies the relationship between the Waste Act and the Air Protection Act as regards the incineration of biodegradable waste on land.

In the spring, the Constitutional Court issued a ruling of 12 March 2025 No. Pl. US 21/21 of 12 March 2025 on a proposal to repeal Section 155(4) and (5) of Act No. 541/2020 Coll., on Waste (published under No. 104/2025 Coll.). In this ruling, the Constitutional Court addresses the constitutionality of the transitional provisions of Act No. 541/2020 Coll, on waste, by which the Act retroactively, as of 1 January 2021, deprived the beneficiaries (municipalities and the State Environmental Fund) of the right to a portion of the fee that waste generators paid for landfilling waste under the older legislation in force before 1 January 2021 and which was paid to the beneficiaries by the landfill operator.

So much of the selected news from our field as I observed it during the spring of this year. And now I wish you, our readers, an interesting reading in our sections of this year's first issue of our magazine.